

narjev v najem dati lov oddaljenim najemnikom, kateri ga imajo edino samo za kratkočasenje, za škodo pa, katero divjačina po kmečkih soseskah tako pogostoma dela, jim pa nič mar ni? Letošnjo hudo zimo bi bili gospodje najemniki lova v debelem snegu lahko mnogo več zajcev blizo kmečkih koč postrčili, kakor drugikrat, ko dan za dnevom po gozdih tavajo pa nič ne vlové, in poleg veselja lovskega bi sadjerejcem zelo na korist bili. Če pa kdo kakošnega škodljivega zajca v „kontrobant“ vbije in da le kolikaj sum na-nj letí, da je on tat divjine, žugajo mu že z zaporom ali denarno kaznijo! Vem, da ne bi bilo prav, ako bi vsak smel divjačino pobijati, ker imamo tudi mnogo koristi od nje; al zajec je večkrat škodljiva žival, in takrat, kedar škodo dela, naj se mu zgodí to, kar človeku, kedar krade in ropa. Kdor se pa še boljše hoče od škodljivosti zajca prepričati, ta naj gre zdaj, ko je že malo sneg odlezel v gozde, naj opazuje bolj natančno mala gozdna drevesa, pa bode videl, da tožbe o škodi, ki jo dela zajec, so pravične.

Podučne stvari.

Beseda o telovadbi.

Spisal F. Z. Vesely, načelnik „Sokola“ v Ljubljani.

Izgojevanje mladeži je zelo važna stran knjige praktičnega življenja; je tako rekoč, njen predgovor, kteremu se je pri nas malo pozornosti posvetilo. In vendar je mogoče to polje z velikim dobičkom obdelovati, kajti dobra izgoja je vsakemu v stokratno korist, zanemarjena izgoja pa je zelo pogubna.

Nekakega nagiba izobraževati samega sebe, ne moremo nikomur odrekati, še manj darovitemu ne, ker že v vsakem detetcu seme tičí, kalí in se razvija, in ker je dolžnost rodbine, šole in posebno države skrbeti za to, da se to seme ne ugonobi, ali pa preveč in vsled naklepa ne vničí.

Omenivši, da mora rodbina, šola in posebno država skrbeti za dobro izgojo mladih državljanov, menim, da je s tem še posebno državi velik in hvaležen cilj postavljen, a vendar ne mislim s tem, da bi vlada roditeljem oktroirala, kako otroke izgojevati; menim pa, da more na izgojo otrok posredno delovati, ako dobre rejenike in roditelje sredstvom šole izgojuje.

Odveč bi pač bilo, tratiti besedi o tem, da oni, ki otrokom z vednim zapiranjem v sobah ne privoščijo zdravega zraka, kazé zdravje; stoječ na telovadnem stališču opomnim le, naj bi otrokom dovolili krepiti nježne udke s telovadbo; vsaj se ne dogodí tako brž kaka nesreča, ako roditelji sami nadzorujejo. Kar se tiče otroških misli, posebno fantičev, ne smeli bi jih nikdar takim osobam v varstvo dati, ki bi jih napravili s pripovedovanjem nečimurnih istorij o strahovih, groznih zverinah bojazljive, temuč takim, ki bi otroško radovednost umirili s prepričanjem.

Otroke preveč obdajati in obloževati z obleko, da bi se ne prehladila, je pogubni nasledek prevelike skrbi, ki posebno fantiče pokvari in raznježi, da jim je v poznejih časih težko, da niso krepki.

Nečimurnosti, ki se pogostoma še zdaj godé, bi se vé da ne mogla država sè svojim nadzorom odstraniti; kajti bilo bi ne samo težavno, temuč tudi drago, v vsakej rodbini nadzornika izgoje postaviti; more se pa počasi za veke izkoreniniti — sredstvom šole, izgojivši, razumne in vrle roditelje. Potrebno je tudi, da bi se dekličí z večo pazljivostjo odgojevali. Deklice bodo matere, in kako važen položaj so imele matere vsled prve izgoje junaških Špartancev, o tem priča zgodovina.

Jedila, obleko in rejo so morale Špartanke tako

vrediti, da se je otrok že v nježnej mladosti navadil neprijetnosti glada, zime in življenja pod prostim nebom, in da je bil za šolo že nekoliko pripravljen, ko je vstopil; in tako tudi bi pri nas Slovencih moralo biti. Pri Špartancih se je moral posebno fantič s telovadbo vkvarjati, za kateri namen je služil poseben kraj, „dromos“, kteremu ste se družili dve gimnaziji, in še en vrt „plantanistas“.

Gimnastične telovaje so Špartanci nagí izvrševali, namazani z oljem. Najbolj so se pa telovadili v begu, borbi, skoku, v metanji z oščevo in šipo in v boji s pestmi.

Tudi dekleta so se morala telovaditi v plesanji, begu in borbi. Vsaki špartanski državljan se je moral odlikovati s krepostjo, moral je znati zatajevati sebe; domovina mu je morala biti nad vse. Ker pa sam za-se prav nič ni bil, v državi pa vse, bile so tudi društvene razmere poleg tega vravnane. Vsi državljani, mladi in stari, so se vdeleževali očitnih društvenih poedin, ki so bile zelo priproste, da bi se Špartanec navadil malo in priprosto jesti.

Glavno opravilo bilo je, kakor smo že rekli, telovadba in lov. Za vsaki tudi manjši prestopok so bile kazni; povsodi so našli priložnost, svojo moč pokazati, in nasledek tega bila je nevničljiva ljubezen do domovine in prostosti (svobode).

Ker je cela izgoja Špartancev posebno in pred vsem nameravala krepkost, zadobili so tudi tako nenavadne naslede, da so konečno postali prva država na Grškem in so si podvrgli nekolikrat več perzijsko kraljestvo in postali njeni najnevarnejši neprijatelji. Krepkosti mož in žen špartanskih moramo se še zdaj čuditi.

Tudi v Atenah je ustava nameravala to, da bi ljudstvo postalo redovno, to je, krepko in zmožno za na boj, in podlaga tega bila je spet telovadba. Tukaj se je moral vsakdo še zraven telovaditi v plavanji in krepiti svoje telo s kopanjem v mrzli vodi.

Kakor Grki tako so tudi Rimljani gojili telovadbo. Ne le, da so med seboj se borili in rovali, plezali so tudi po visokem drevju, tekali v stavo, skakali čez jarke iz prosta ali pa z naskokom.

Poznali so tudi skok z drogom, akoravno nikjer sledú ne najdemo, da bi se bili vadili v gimnazijah. Da so pa znali Rimljani z drogom skakati, o tem priča Ovidij v svojih metamorfozah v VIII. knjigi z verzom 366., kjer se Nestor sredstvom kopja na veje drevesne dvigne, da bi ubežal macedonskemu vepru; pozneja telovadba z drogom je menda postala vsakdanja.

Kakor se je telovadba pri starodavnih narodih cenila za važno, tako se tudi naj ne zanemarija pri nas Slovencih. Že sè stojališča zdravniškega moramo biti prijatelji telovadbe. Izobražujemo se ne le duševno temuč tudi telesno, ker gotovo vsaki izmed nas prizná veljavo pregovora: „v zdravem telesu, zdrava duša!“ Glavna podlaga telovadbe je gibanje.

Človek, ki se malo giblje, gotovo na telesu opeša, in pogledimo le zdrave in viteške postave ljudske, ki so vsled svojega opravka primorani k odločnemu gibanju in obračanju telesa, natezanju mišic itd. kot lovci, poljedelci in plavci in drugi, ko so nasprotno učenci, uradniki, mnogi obrtniki in taki, ki ne morejo telesa zadosti krepiti, podvrženi hromotam in boleznim.

Priroda je človeku nemila za prostost, to je, za popolno samostalno delavnost, zatega del mora biti človek neodvisen gospodar nad seboj.

To prostost si more posamesen sam za-se pridobiti in sicer s tem, ako napravi iz svojega telesa voljnega slugo za svojo voljo, da bi bil v vsakem trenutku služabnik npravnega življenja in nositelj duha v njem prebivajočega.

Omenjena naloga ni tako lahka, kakor se zdi; mnogim je telo nepremagljiva trdnjava, ktere se morajo še le polastiti, ker ga dozda v večini ali pa deloma še v oblasti nimajo.

Telovadba gotovo doseže to, da telo postane sluga našega duha.

Skrbimo toraj za to, da nam bode telovadba neogibna zabava; z njeno pomočjo gotovo dosežemo veliko.

Znanstvene stvari.

Poročilo

o XX. skupščini Matičinega odbora

9. februarija 1871.

(Konec.)

Gosp. Fr. Poznik v drugem dopisu piše to-le: „Prosim Vas, blagovolite mi naznaniti, s kakošnimi pogoji bi Matica od mene sprejela prestavo višestavstva (slovenskega zidarja) iz predavanj, ktera letos tu slušam na tehniki; in ali morem imeti k temu predavljanju kterih pripomočil v jezičnih zadevah. Prestavljaj bi zlasti o počitnicah, tudi kaj družega iz predavanj na tehniki, ktera imam vsa stenografovana, na priliko mehaniko, višo matematiko, grafično statiko, mehnično tehnologijo itd. Ako bi zmogel s časom, hotel bi vsa predavanja prevesti v slovenščino“. (Odbor sklene, da se ta ponudba v pretres izroči odseku za gosp. Trstenjakov nasvet.)

Gosp. Ant. Nedved Matici ponuja svoja v slovenskem jeziku pisana muzikalna dela; — nagrade ne zahteva, samo želi nekoliko iztisov dobiti za svojo rabo. (Odbor sklene, naj se ta dopis v pretres in poročanje o njem izroči odseku za izdavanje knjig.)

Gosp. Fr. Peterlin Sreboški, ki je že meseca novembra 1870. leta poslal nekoliko narodnih pripovedek, obeta še nekoliko poslati jih. Pri tej priliki pa tudi prosi, da mu sl. odbor brž ko mogoče na račun nagrade za njegovo zbirko pošlje 15 gold. — Naj sl. odbor o tej prošnji izreče svoj sklep“. — Gosp. Šolar stavi predlog: „Naj se tej prošnji ne vstreže zato, ker še ni določeno, ali in koliko se sprejame poslanega blagá“. (Ta nasvet se soglasno odobri.)

Gosp. Velimir Gaj je Matici v dar poslal 1 od-tisek „Lire“ I. — Izrekla se mu je pismena zahvala. — Tudi g. dr. Andr. Vojska je Mat. knjižnici daroval knjig, ktere navede prihodnji „Letopis“. (Odbor g. Vojsko zahvali za njegovo darežljivost.)

Drugi snopič zemljevidov še ni došel, a nadjati se ga je kmalu.

Najvažnejši dopis, ki je došel odboru, je pa dopis c. k. deželne vlade od 30. novembra 1870. l. št. 8863., v kterem se nam naznanja ukaz ministerstva za bogočastje in uk od 7. novembra 1870. št. 11.517. Vsled tega ukaza želi ministerstvo izvedeti, s kakošnim vspehom in uplivom na slovenski narod dela Matica slovenska. Ta ukaz se glasi tako-le: (Prebere se od besede do besede). Stavljnim vprašanjem se je z dopisom od 30. decembra 1870. l. odgovorilo tako-le: (Prebere se obširno poročilo od besede do besede.) — Prav to poročilo je isto, na ktero se g. deželni predsednik pozivlje v listu, s kterim naznanja svojo željo pristopiti k Matici. (Odbor zahvalo izreče g. Lésarju za marljivost, s ktero je sestavil ta odpis.) Na to g. dr. Zupanec poprime besedo ter nasvetuje, naj bi g. dr. Costa ustmeno pozvedel na Dunaji, ali bi mogoče bilo kako državno pomoč nakloniti Matici, da bi še z večim vspehom delala. (Odbor se zлага z mislijo g. nasvetovalca ter naprosi g. dr. Costo, pri ministerstvu pozvedeti o tej stvari.)

Poslednjič g. dr. Costa stavi nasvet: „Naj se odbor s ponižno prošnjo obrne do Njega Veličanstva, da bi blagovolilo Matici dovoliti podporo, kakoršno je podelilo slovenski Matici v Banjski Bistrici“. (Odbor soglasno sprejame nasvet ter g. dr. Costo naprosi, sestaviti in odposlati to prošnjo z vsemi doslé izdanimi zalo vezanimi knjigami).

Gosp. Lésar vpraša: „Kdo bode tiskal knjige za 1871. leto? (Odbor pooblasti odsek za izdavanje knjig, poprašati ljubljanske tiskarje in pogodbo skleniti z onim, ki bode stavil najugodnejše pogoje.)

3. Prebralo se je g. Zajčevno pismo, s kterim en oddelek prevoda „mineralogije Schoedlerjeve“ pošilja odboru in v kterem tudi izreka svojo misel, naj bi se tuji tehnični izrazi pisali tudi po tuji pisavi. Za presojevalce tega prevoda so bili izvoljeni gg. profesorji Tušek, Wurner in Šolar. Njim se izroči tudi pismo gospoda prestavljalca, da sklenejo o pisavi tujih izrazov.

4. Za vredovalca prihodnjemu „Letopisu“ je bil soglasno izvoljen g. prvosednik dr. Costa, ki je tudi prevzel ta posel nadjajoč se vsestranske pomoči.

5. Predno se je jela obravnavati peta točka dnevnega reda, posname g. dr. Costa obravnavo, ki se je v XIX. odborovi skupščini sukala o tajnikovem poslu za 1870/71. leto. Stališče, na kterem se danes nahajamo — reče — je to-le: Gosp. Trstenjakov nasvet, naj se razpiše tajnikova služba, ni bil sprejet; g. A. Lésar, prošeni, da bi še ostal Matici tajnik, povedal je bil razloge, iz kterih več ne more oskrbovati tajništvo. Mnogi odborniki so mu spodbijali razloge ter ga prosili, naj še opravlja ta če tudi težavni posel. Ker se pa g. Lésar ni vdal tej odborovi prošnji, stavila se je druga, namreč, naj bode tajnik do prihodnje odborove skupščine. In to je do danes. — Na to se prične obravnava, ktere so se vdeleževali gg. dr. Bleiweis, dr. Razlag, dr. Zupanec, Jeran, Šolar in Costa. Po obširnem in vsestranskem pretresovanju se g. Lésar vdá odborovi soglasni želji, saj do prihodnjega občnega zbora Matici ostati tajnik.

6. V odsek, kteremu se pretresovanje in poročanje izroči g. Trstenjakov nasvet o izdavanju šolskih knjig, bilo je izvoljenih 14 gg. profesorjev, ti so: Kandrnal, Lésar, Marn, Šolar, Vávru, Vodušek, O. Ladislav, Jensenko, Pleteršnik, Bradaška, Erjavec, Tušek, Pajk, Šuman — in g. nasvetovalec Dav. Trstenjak. — Ta odsek je prošeni odgovoriti na ta-le vprašanja: a) ktere knjige, b) po kateri vrsti, c) kako naj se izdade in d) kako naj se sestavijo?

7. Vsled sklepa VI. občnega zbora pisalo se je umetniku g. Franketu, ali bi hotel Matici malati podobo ranjcega dr. L. Tomana in za koliko bi izvršil a) oprsnik (dopasnik) njegov v naravni velikosti, b) in za koliko ves život? Gosp. Franke v pismu od 10. decembra odgovarja, da rad prevzame to delo, odsvetuje podobo vsega života ter zahteva za mal dopasnika 100 gold. nagrade. — Odbor mu v obeh obzirih pri-trdi ter sklene naročiti oprsnik.

Na to g. dr. Zupanec sproži željo, da bi si odbor prizadeval pozvedeti: a) ali je kje dobiti podoba ranjcega g. Matija Debeljaka, velikodušnega do-brotnika slovenske Matice in b) sestaviti njegov če tudi kratek životopis, dokler še živé ljudje (njegovi sorodniki, gospá Lavrinova, njegovi prijatelji v Trstu in v Gorici), ki so ga poznali in so jim znane njegove okoliščine, in c) to, kar se doseže, priobčiti v prihodnjem „Letopisu“. — Nalogo pozvedovanja so prevzeli gg. dr. Costa, dr. Zupanec in Šolar. — Vrh tega se tukaj objavi očitna prošnja do vsakega, kdor kaj zanesi ljivega vé o Matija Debeljakovem življenju, poročit-